

natkozik. Könyve stílusában két feltűnő jellegzetességre figyelhetünk fel: az egyik a vallásos lírizmus, a retorikus zeneiség, a másik az antitektikus szerkesztés, a paradoxonszerű kiélezettség.

Ágoston túllépett az antik etika intellektualizmusán (tudás = erény) és szenzualizmusán (boldogság = élvezet, öröm), ugyanis felfogása szerint a lélek a maga erejéből úgyszólván képtelen a jóra, még ha ismeri is, Isten kegyelmére szorul.

Ágoston tudatosan elszánt akarattal vállalta, hogy részt vegyen egy tartós és szilárd otthonnak, az egyháznak a felépítésében. Világtörténelmi távlatokban szemléli a kereszténység jövőjét. Az idő őt igazolta: a kereszténység rendkívüli szerepet játszott, játszik Európa és a világ arculatának formálásában.

A ma pedagógusának, diákjának rendkívül tanulságos a karthágói diákélet ábrázolása. A diákság viselkedésének alig van más korlátja, mint a rétorok tekintélye – ha volt tekintélyük – és a hatóság, mely részint a közcsend és a rend érdekében, részint néhány császári rendelet végrehajtásaképpen olykor erős kézzel iparkodott megfékezni a rendbontókat. Az ifjúság azonban még a hatósággal szemben is megvédeni iparkodott úgynevezett „ösi jogait”.

Ágoston leírja, hogy gyermekkorában igen szeretett játszani, tanulni azonban nem. Sok verést is kapott, azonban haszontalanul. A tanítók bottal verték. Nem szeretett görögül tanulni, mert kényszerítették, de egy iskolai dolgozatával nagy sikert ért el. Tanulmányait befejezve végül maga is tanítani kezd. Ír arról, hogy mi a tanítás, az emlékezés, a feledés. A világirodalomban ő az első, aki úgy figyelmeztet a gyermeket, ahogy századunkban a gyermeklélektan tudósai. Felismerései másfél évezreddel előzik meg Rousseau-t, akire hatott a műve.

Minden magyar pedagógus és diák figyelmébe ajánljuk Szent Ágoston könyvét dr. Vass József kitűnő fordításában.

Szent István Diákkönyvtár, Szent István Társulat, Budapest 461. p.

DR. DOMONKOS JÁNOS
Fővárosi Iskolaszanatórium
Budapest

Kodolányi - művek a Pannónia Könyvek kiadásában

Kodolányi János (1899–1969) írói életműve csodálatra méltó. Zseniális alkotóművészete ellentmondásos. Alakja máig kevésbé, illetve rosszul ismert, nem jelentőségéhez méltó. Életpályájából kitűnik, hogy katolikusként született, azonban ifjúkorában áttért a református hitre, és élete végén – de még szellemi erejének birtokában –, 1968. január 18-án, Árpád-házi Szent Margit napján – akiről **BOLDOG MARGIT** címmel legkedvesebb történelmi regényét írta – saját kérésére (Budapesten, a XII. ker. Böszörményi út 26. szám alatti otthonában) visszatért a katolikus egyházba.

A nép hibáit ugyanúgy kutatta és felfedte, miként a középosztályét, de észrevette pozitív tulajdonságait is. Munkássága az ormánsági falu és népelet élményvilágának hatását tükrözi. Archaisztikus nyelvi, stilisztikai elemekkel rendelkező regényei a magyarságtörténet sorsfordító eseményeit mutatják be. A honfoglalás és a tatárjárás időszakába vezetik el olvasótáborát.

Az **OJBARSZ FUTÁSA** c. műve az érett Kodolányi nagy történelmi regényeihez tartozik. Első ízben a **Sorsunk** c. folyóirat 1943/44-es évfolyamaiban látott napvilágot. Könyv alakban egészen napja-

inkig nem volt hozzáférhető. A mostani kiadással – egy önmagában töredékesnek nevezhető, de jelentős Kodolányi-alkotás – a honfoglalás kori regényfolyamat egy további alkotással egészült ki.

Kodolányi nem írja ki, de az olvasó okkal feltételezi, hogy az író ebben a prózai munkájában Ojbarsz alakjában Koppányt, az Árpád vérből származó somogyi nagyúr, a róla megnevezett pogánylázadás (997) vezéralakjának ifjúkorát ábrázolja.

Tüskés Tibor a könyvecske előszavában kiemeli, hogy Kodolányit eredetileg e regényfolyamatban a korabeli két életfelfogás szembenállása foglalkoztatja: – Az egyik oldalon a pogány hit, a honfoglaló magyarok, a táltosok világképe és világmagyarázata áll, a másikon a főként idegen papok által hirdetett vallás, a kereszténység eszmerendszere található. Ezzel Kodolányi a 10. századi magyar történelem fő kérdését, egyben a magyar történelem egy sarkalatos problémáját, sorsfordítóját ragadja meg és mutatja föl.

Ez a regénytöredék annak a folyamatnak része, mely során Kodolányi – írói kifejezőeszközeiben – a korai írásainak naturalizmusától a férfikor érett realizmusán keresztül jut el késői regényeinek mitikus, szimbolikus megjelenítéséig.

Vajon a befejezetlenül maradt honfoglalás kori regényfolyamat milyenek ábrázolta volna a regényciklus Gézáját és Istvánját, vagy milyenek a férfi Koppányt?

A Pannónia Könyvek a történelmi regénnyel egyidőben adta ki reprint (1941) *kötetben Kodolányi János-Várkonyi Nándor-Sóter István: KELET ÉS NYUGAT HATÁRÁN* című művét. Ebben KELET NÉPE címmel Kodolányi a két világháború közti magyar szellemi élet korkérdését veti fel: *Mi a magyarság hivatása?*

Kérdeszgetik, fejtegetik manapság. Európai küldetés: ez az úgynevezett európai kultúra megvédelmezése volna a „kelet barbárságával” szemben. Dunavölgyi hivatás: pedig a Dunavölgye körül elhelyezkedett népek megszervezése volna, az ugyancsak „európai”, vagy ha úgy tetszik, a „keresztyén” kultúra védelmében. A „híd” szerepét is nekünk szánták, a közvetítést: adjuk át a Nyugatnak, ami a Keleté, a Keletnek, ami a Nyugaté. Ami ebből az adom-veszemből megmarad, az a miénk.

Kétségtelen, – hangsúlyozza Kodolányi – hogy a magyarság célja, hivatása, küldetése csak egy lehet, a jelenben csakúgy, mint volt a múltban, s lesz a jövőben: *a megmaradás.*

Ha tudjuk, mit akarunk, tudnunk kell azt is, honnét jöttünk, kik vagyunk, minő erővel rendelkezünk. Ha tudjuk, hogy meg kell védelmeznünk magyari voltunkat, tudnunk kell, mi a magyarság, mi az, ami a sors forgandó kerékküllői közül sohasem hull ki, ami örök, amit védelmezve: magunkat védelmezzük.

Végső kicsengésként így figyelmeztet Kodolányi: – Kultúrhordalékot látunk színpadon, sajtóban, zenében, rádióban, filmen. Móricz Zsigmond darabja három előadás után lekerül a színpadról. A nemzet első színháza kétszázas sorozatban viszi diadalra az idegen ponyvát.

Már-már alig lehet kimondani az irodalomban is azt, amit magyar lélekről, magyar sorsról, magyar életformáról mondanunk kellene. Kritikai életünk elsorvadt vagy elferdült. –

Kodolányi János megállapításait nem haladta túl az idő. Érdemei maradandóak. Könyvei alkalmasak az olvasás szenvedélyének fölkeltésére és tudatos mederben tartására.

A mély esztétikai-filozófiai, magyarság-önismereti, történelmi jelentéstartalmakat hordozó kötetei a kortárs magyar irodalom és irodalomtudomány legújabb elemző vonulatához kapcsolódnak. Bízunk abban, hogy művei a szakemberek érdeklődésén túl a 20. századi magyar irodalom és szellemi élet jelenségeit értelmezni kívánó, élményülésre hajlamos olvasóinak is élményt jelentenek majd.

A két könyv a kiadót dicséri, mert hozzájárult a Kodolányi-életmű árnyaltabb bemutatásához. A magyar irodalom barátai minden bizonnyal szívesen fogadják. A köteteknek egyébként minden nagyobb közkönyvtárban ott a helyük.

Pannónia Könyvek Kiadó, Pécs

*

Szín pompás eucharisztikus világkongresszus Lengyelországban

A magyarságnak az 1938-as budapesti, nagyszerű eucharisztikus világkongresszust juttatja eszébe, ahol Eugenio Pacelli bíboros volt a pápai követ, akit később XII. Piusként választottak pápává (1939–1958).

Eucharistia (görög) = *hálaadást* jelent. A legelső időkig visszanyúló elnevezése a szentmise és az oltárszentségnek. Alkalmas az *áldozat* jellegét kifejezni. Mindenekelőtt köszönet Istennek jótéteményeiért. Kettős jellege van: Egyrészt Krisztus utolsó vacsorájának megújítása. Azzal, hogy a pap a szentmise bemutatásakor Krisztus szavát megismétli = Krisztus teste és lelke valóságosan és titokzatosan jelen lesz a kenyér és a bor színe alatt. Másrészt az áldozati jelleg pedig abból adódik, hogy Krisztus ugyanezen két szín alatt áldozta fel testét és véréát az emberiség megváltásáért és üdvösségéért.

Az Oltárszentség iránti hódolatot és szeretetet a gyakori szentáldozásokon kívül elsősorban az eucharisztikus világkongresszusok mozdítják elő. Az első világkongresszust 1881-ben Lille-ben, utána Avignonban, 1883-ban, Liège-ben, majd Európa és a világ más városaiban: a 20. Kölnben 1909-ben, a 21. Montreálban 1910-, a 22. Madridban 1911-, a 23. Bécsben 1912-ben. A világkongresszusok mellett nemzetiek megrendezésére is (Olaszország, USA, Anglia, Hollandia stb.) sor került. A nemzetközi nagy kongresszusok, gyűlések fényesen demonstrálták a katolikus egyház egységét, hitét az Oltárszentségben.

Magyarországon Szent István király halálának 900. évében, 1938-ban (május 26-29-ig) Budapesten tartotta meg a világegyház a nevezetű XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszust. Feladatát abban jelölte meg, hogy a Vinculum Caritatis, a Szeretet Köteléke, az Oltárszentség Krisztus békéjében és szeretetében egyesítsen minden embert és nemzetet. A Kongresszus indulója máig közismert magyar templomi ének: „*Győzelemről énekeljen / Napkelet és napnyugat, / Millió szív összecsengjen, / Magasztalja az Urat! / Krisztus újra földre szállott, / Vándorlásunk társa lett, / Mert szerette a világot, / Kenyér színbe rejtett. / Krisztus kenyér s bor színében, / Úr s Király a föld felett: / Forrassz egygyé békességben / Minden népet s nemzetet!*”

Az ország teljes állami és egyházi pompával fogadta máj. 25-én a pápai legátust, az államtitkár bíboros E. Pacellit, kivülről 14 bíborost, 48 érseket, 197 püspököt, továbbá számos külföldi katolikus más kiválóságot és vendéget. A kongresszusra külföldről és vidékről érkezett hívek tízezreit áldozatos szeretettel fogadták be a különböző katolikus intézmények és családok. Az ünnepségek fénypontja a budapesti Hősök terén máj. 26-29-e közt rendezett Eucharisztikus Világkongresszus volt. A kongresszus első napján, máj. 26-án, áldozócsütörtökön a magyar fiatalság szentmiséjén a kísérőkkel együtt 300 ezren imádták az Oltárszentséget. Az áldozó csütörtök estéjén megrendezett, rakéták szín- és tűzpompájától kísért szentségi, *hajós körmenet a Dunán felülmúlt minden eddigi katolikus megmozdulást.* A férfiak Hősök terei éjjeli szentségimádásán 150 ezren borultak le Krisztus dicsősége előtt. 29-én, az Eucharisztikus Világkongresszus befejező napján a Hősök terén délelőtt a pápai legátus által bemutatott szentmisén több mint félmillió ember vette magához az Oltárszentséget. A szentmise végén a jelenlévők a Szentatyának (XI. Pius 1922–39.) a világkongresszust bezáró rádiószózatát hallgatták, melyben a magyar katolikusokat s a kongresszus minden résztvevőjét a Krisztus iránti hűségre buzdította. Délután a Bazilikából kiindulva, az Andrassy úton át, a Hősök teréig vonuló szentséges körmeneten százezrek vettek részt. Ez a világkongresszus meggyőzően mutatta meg a világnak a magyar egyház és állam egymást támogató jövőszónyán kívül az egyház belső erejét, híveinek hitét és vallásos buzgóságát. Ezt a hitet nem kis mértékben a magyar katolikuság a magyar szerzeteseknek köszönhette.

Miként Budapesten a Hősök terén, a világkongresszus nyitóünnepségén a főváros valamennyi római katolikus templomában megszólaltak a harangok, az idén: 1997-ben a lengyelországi

Wroclaw-ban, a május 25. és június 1. között sorra kerülő, immár 46. Eucharisztikus Világkongresszus helyszínén is haragszó hív ünnepelni. Kisugárzik a rendezvény Czesztochowába, a Jasna Gora kolostortemplomba és más neves lengyel Mária-kegyhelyre, Wadowicébe, II. János Pál pápa szülőházába és Krakkóba, ahonnan a Szentatyá Rómába került, Szent Péter utódjának.

Az Odera folyó két partján fekvő, több mint félmillió lakosú Wroclaw, mely egyben Alsó-Szilézia központja, Európa egyik metropolisza most azzal is dicsekedhet, hogy a 46. Eucharisztikus Világkongresszus napjaiban személyesen köszönheti az eseményre hazalátogató pápát is.

A katolikus egyházfő reményt sugárzó egyénisége, lelkipásztori hazalátogatása, különösen jelentőssé avatja a wroclawi világkongresszust. A Szentatyával való találkozás lehetősége sok érdeklődőt vonz a környező országokból, természetesen Magyarországról is.

„Az ember azért utazik, hogy éljen, és azért él, hogy utazzon”, mondta állítólag II. János Pál egy közeli barátjának. Az apostolok is utaztak – szólt a vatikáni magyarázat. Még ma is – amikor előrehaladott kora és betegsége bizonyos mértékig csökkentik szónoki képességeit –, a hívek százezreit képes megmozgatni szavával, mozdulatával vagy pillantásával. Így történt a legutóbbi magyarországi (Pannonhalma-Győr) látogatásakor is. II. János Pál pápát milliók fogják köszönteni Lengyelhonban is.

Dr. Domonkos János

Hajdú-Bihar megye oktatástörténeti irodalma (1896–1996)

VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIA

Összeállította: Bényei Miklós

A kiadvány a „Honfoglalás 1100 éves évfordulója Emlékbizottság” iskolatörténeti kuratóriumának támogatásával jelent meg.

Most olvasóink figyelmét erre a kötetre „tájékoztatójának” részleteivel szeretnénk felhívni.

„Debrecen közel félévezrede kiemelkedő szerepet játszik a magyar oktatásügy fejlődésében, és Hajdú-Bihar jó néhány más településén is hosszú múltra tekint vissza az iskolakultúra. A városban több évtizede intenzív oktatástörténeti kutatás folyik, és az utóbbi időben a megye számos helyén születtek figyelemre méltó feldolgozások. A Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár az eddig elért eredmények retrospektív bibliográfiai számbavételére vállalkozott, hármassal a céljal:

– a köztörténeti milicentenárius és az első magyar iskola ezeréves évfordulója alkalmából az oktatástörténeti irodalom regisztrálásával is felmutatni Debrecen és a megye jelentékeny hozzájárulását a magyar iskolakultúra fejlődéséhez;

– a nyomtatásban megjelent történeti irodalom bibliográfiai leírásával tájékoztatási segédletet nyújtani a most és a jövőben folyó kutatásokhoz, ráirányítva a figyelmet a feltáratlan vagy alig feltárt területekre, a még nem vizsgált iskolákra, a kevésbé ismert jeles pedagógusokra;

– segíteni az oktatástörténeti ismerterjesztést, a sajtó munkáját, a honismereti mozgalom ilyen irányú tevékenységét, az iskolai könyvtárak állományépitését.

Talán nem túlzott remény, hogy ez a helytörténeti jellegű összeállítás az országos oktatástörténeti folyamatok jobb, alaposabb megismerését is előmozdíthatja. A bibliográfiai gyakorlat számára pedig módszertani tanulságokkal szolgálhat.”

Az anyaggyűjtés a következőkre terjedt ki:

– földrajzilag a mai Hajdú-Bihar megye területére;